

непосредствено въвежда в Тютчевата поетическа атмосфера.

Именно дълбоката спойка между философската мисъл на Тютчев и неговата поетична образност определя и вътрешното единство на труда на Милка Бочева. Само в отделни случаи структурната организация на материала извиква известни възражения. Така например, особено в първата глава на труда, личността на Тютчев понякога се губи в твърде обширния анализ, който авторката прави на Гютевата естетическа позиция или на немската философия от първата половина на XIX в. В работата са допуснати някои повторения на сродни по тип мисли или стилови формулировки (например Паскаловото сравнение на човека с „мислеща тръстика“ или думите на Альоша за Иван Карамазов, че на него му трябва „една мисъл да разреши“ и др.). Нарушават структурно-стиловото единство на работата въведените в нея прозаични преводи на изразите в стихове мисли на поета, които снижават характера на езиковия изказ и които в редина случаи са съвършено ненужни, тъй като оригиналният текст е напълно разбираем. Тяхната неоправданост идва и от това, че когато се дават по няколко стиха наведнъж, те не се превеждат и с това се създава впечатление за известна непоследователност в самия подход на авторката към поетичния текст.

Свързвайки лириката на Тютчев с философската мисъл в Русия и Европа, Бочева използва термина на Л. Гинзбург „метод на философската поезия“, за да изрази чрез него спецификата на Тютчевия художествен метод. Но тъй като този термин не е утвърден сред възприетите естетически категории и тъй като той би могъл да извика известни възражения, то авторката би трябвало по-определено да изяви отношението си към него или поне да го постави в кавички, когато го въвежда в заглавието на една от главите на работата си.

Независимо от отделните бележки трудът на Милка Бочева „Лириката на Тютчев“ представлява сериозно и задълбочено научно изследване с несъмнен приносен характер. В него авторката изяснява творчеството на известния руски поет от нов ъгъл, като го свързва не само с руския, но и с общоевропейския литературен процес. Трудът на Бочева разкрива умението на авторката за задълбочен философски и тънък естетически анализ. Всичко това определя и значението на труда ѝ като безспорно завоевание в съвременната критическа литература за поета.

Евдокия Метева

LITTÉRATURE FRANÇAISE.
LE ROMANTISME II — 1843—1869
par Claude Pichois. Paris, ed. „Arthaud“, 1979

Проф. Клод Пишоа е между крупните съвременни изследователи на френската литература през XIX в., дългогодишен препода-

вател в университетите Нампюр (Белгия) и Вандербилт—Нашвил (САЩ), с име на най-авторитетния в наши дни „бодлерист“, автор на блестящо написан етиюд върху поета на „Цвета на злото“, с който завършва 16-томната „Френска литература“, която проф. Клод Пишоа ръководи от 1968 г. при парижкия издател Арто. С този монументален труд на именития френски историк на литературата „се реактуализира — както писа един критик — перспективата, която имаме за еволюцията на френската литература от средните векове до днес“.

Томът, предмет на настоящите кратки бележки, обхваща второто романтично поколение (1843—1869), т. е. литературното поколение, към което принадлежи Шарл Бодлер и което е едно от най-пълните и най-интересните от забележителния труд, осмислен под грижливо ерудирано ръководство на Клод Пишоа. Изданието, образец на класическо изследване, се открива с кратко въведение, което авторът предпоставя със следните думи на френския историк и политически писател Токвил: „Надявам се, че съм написал настоящата книга без предубеждение, но не искам да кажа, че съм я написал без страст.“

В едно кратко предисловие на автора четем: „Историята на литературата делит обикновено XIX в. по средата на две части. Февруари 1848 г. беше, разбира се, политическо събитие, но още в края на годината имаше едно възвръщане към установения режим. Икономическото и техническото развитие си възвърнаха подема. Мигът на прогреса организира тридесетилетието от смъртта на Стендал до публикуването на „Възпитание на чувствата“ и спроти отношението им към него се определяха писателите... Тази епоха вижда, от друга страна, да съжителствуват крупните творчески постройки на епическата поема и на философската система (Льору, Гобино), и които характеризират първите десетилетия на века с изследвания, отнасящи се до произхода на най-модерната поезия и свидетелстващи за най-хубавия разцвет на романтизма: сюрнатурализма.“

Преди да минем към богатото съдържание на труда на проф. Клод Пишоа, нека отбележим тук няколко от по-значителните съчинения на френския литературен изследовател. На първо място, четиритомния му труд върху „Бодлер, кореспонденция и събрани съчинения“, излязъл в известната серия „Плеяд“ на парижкото издателство „Галимар“; „Бодлер, етюди и свидетелства“, издание на „Ла Бакониер“ (Швейцария), в същото издателство още „Литература и прогрес“, трудове при различни издателства (Низе, Жозе Корти, Арман Колени); „Филарет Шасл и литературният живот през времето на романтизма“ (два тома). „Образът на Жан-Паул Рихтер във френската литература“, „Жан-Жак между Сократ и Катон“, „Чле-

нът на Конвента Шасл и неговите демократични идеи", „Нервал, писма до Франц Лист“, „Образът на Белгия във френската литература“, „Сравнителна литература (в сътрудничество с А. М. Русо, преведена на немски, испански, холандски). Броят на тези и на други още трудове сочи необикновения творчески размах на проф. Клод Пишоа, широтата и солидността на литературните му издирвания, подпомогнати от строг научен апарат.

Като отбелязва в кратък, но съдържателен очерк „Романтизъм II — 1843—1869“ на Клод Пишоа, белгийският есеист-критик Андре Гаш пише: „Идващ на свой ред след работите на Жан-Шарл Пейен, Антоан Адам, Пиер Кларк, на Рьоне Помо или на Макс Милер и Беатрис Дидие, но излязъл преди трудове на Раймон Пуийар и на Пиер-Оливие Валсер, томът, който Клод Пишоа посвещава на Бодлеровото поколение, е от най-пълните досега. Този том съдържа съгласно в около шестстотин страници текст бележки и синхронични таблици, сбор от живо написани информации, предназначени да обновеният или да актуализират познанията, които имаме за един от най-изобилстващите (foisonnantes) периоди на XIX в.

Първата глава, с която начева книгата, под наслов „Една буржоазна епоха“, обхващаща 80 страници, съдържа следните подзаглавия: 1. Краят на Юлската монархия. 2. Революцията от 1848 и Втората република. 3. Втората империя. 4. Политика, икономика, Париж, общество, образование. 5. Проблематика на епохата. Митът на прогреса. 6. Вкусове и безвкусици. Втората глава под обичайния наслов „Движение на идеите“ съдържа: 1. Новите измерения на човека. 2. Науките за човека. 3. Философии и религии. Тук са включени следните очерци: материализъм; идеализъм и спиритуализъм; католицизъм, който обхваща: разпрат по образованието; Юлската монархия и Втората република; Втората империя; теологични аспекти; Монталамбер и неговите приятели; Вейо и Дом Геранжер; Хелло; катедрено красноречие и хagioграфска литература; отцепнически църкви. В отделни глави са дадени протестантизъм, юдаизъм, франкмасонство.

Втората основна глава носи общия наслов „Литература“ и обхваща следните заглавия: *Литературна продукция*: журнализъм, издателство, библиотеки, положението на писателите, консумативна литература, театър и роман. Литературната продукция обхваща „буржоазна литература“ и „популярна (народна) литература“. Към тази втора основна глава, една от най-интересните, която предлага на читателя богато съдържание и занимателно четиво, се отнасят следните заглавия: реализъм; традиционните ориентации на романа, история, критика, моралисти, поезия, от миналото към бъдещето, крупни съборове, нови насоки, есе върху неравенството на човешките раси. Като синтезира съдържанието на термина „сюрнатурализъм“, Клод Пишоа

пише в заключителните страници на поместеното есе на Гобино за расовото неравенство на хората: „Това, което наричаме сюрнатурализъм и което съставлява вторият френски романтизъм, първият, бидейки тоя на Русо и на неговите следовници (émules), започва към 1843 г. и продължава до времето на сюрреализма, чак до наши дни. С „Химери“ (на Жерар дьо Нервал — Н. Д.) и „Цветя на Злото“ (от Бодлер — Н. Д.) френската поезия беше преоткрила дълбоките извори на вдъхновението, върху които бяха спрели вниманието си Колридж и Новалис.“

Четвъртата основна глава, с която завършва крупното съчинение на проф. Клод Пишоа, носи наслов „Творци“ (Créateurs). Тази глава, една от най-интересните по документация и критическа оценка, включва две крупни студии, написани по покана на редактора-съставителя на тома проф. Пишоа — една за Гюстав Флобер от Жилбер Сиго, другата за Жерар дьо Нервал от пер Жан Гийом, най-добрия познавач — по думите на редактора Пишоа — на поета на „Химери“.

„Романтизъм II“ обхваща пет глави, три от които, именно за Жюл Мишле, Виктор Юго и Шарл Бодлер, принадлежат на перото на проф. Клод Пишоа. Следните подтеми в текста характеризират Жюл Мишле: „стилист“, както го наричат братя Гонкур. Същото би трябвало да се каже за Сент Бьов, добавя Клод Пишоа. Певец на природата и на жената и най-сетне Мишле като стилист и писател. Юго качествява като „фебрилен“ стила на Мишле, одухотворен от вътрешни подтици (pulsions), с определящо впечатление на спонтанност „Докато други разказват — пише Клод Пишоа, — Мишле прави история. И тази е една от причините без съмнение — добавя същият, — задето писателят Андре Малро обичаше Мишле.“

Подтемата, посветена на Виктор Юго, обхваща към тридесет съгъсени страници, които съдържат интересен и разнообразен фактологичен материал: така през 1840 г. Юго, тридесет и осем годишен, става председател на младото сдружение на писателите; на следната година писателят е избран за член на Френската академия. По това време Юго се свързва с краля, още повече с Орлеанския дук, изпитвайки същевременно тайно увлечение към дукесата. През 1843 г. писателят преживява тежка загуба: в река Сена се удавя, заедно със съпруга си, любимата му дъщеря Леополдина. От друга страна, премиерата на драмата му „Бюрграви“ не намира одобрението на публиката. Прибавят се и други разочарования: около интимната му връзка с Леони, съпруга на един художник, която го дискредитира. Журналистът Алфонс Кар разкрива в малкото си списание „Оси“ (Guêpes) безсрамното, с което Сент Бьов публикува „Книгата на любовта“ — сборник от собствените му поеми за Адела Юго, за които Юго не е знаел в момента на публикуването ѝ, но фактът му е бил известен.

„Юго — пише проф. Клод Пишоа — беше несъизмерим с епохата си: поетът съзнателно е пазел в книгата си обширни писания, които несъзнателно е оставил незавършени, един от ефектите на това, което Жан Помие (виден университетски преподавател — Н. Д.) назовава тегобите на духа.“

Изгнанието разтваря най-широко пред поета вратите на поезията. Юго донася от дългото си изгнание хиляди и хиляди стихове и страници, които оставаше да допълва и публикува. Така се появиха през 1875—1876 г. трите тома „Дела и думи“ (Actes et paroles), в които бяха събрани академически или парламентарни речи, изказвания, послания след влизането му в Академията. Проф. Клод Пишоа спира вниманието си върху три от крупните съчинения на поета: сборката „Съзерцания“, „Легендата на вековете“ и романа „Клетниците“, на които посвещава аналитични бележки, извлечени след търпелив критически прочит на произведенията. Оценките, които проф. Клод Пишоа ни дава върху блестящото изложение на огромния документален материал, съставляват богатото съдържание на монументалния му труд върху втория период на романтизма, включен между годините 1843 и 1869. Оценките-синтези, които френският литературен историк ни дава върху големите творци — фарове на епохата, върху Жюл Мишле, певец на народа, на природата и на жената, върху Виктор Юго, поет на изгнанието и тогавен поет, върху Жерар дьо Нервал и Гюстав Флобер и осо-

бено върху Шарл Бодлер, резюмират десетгодишни проучвания. Проф. Пишоа се явява в случая един прекрасен „гид“, притежаващ огромни познания, творчески усет за значителното и трайното, критик, правител и ярко осветлил всички ония, които са работили в озарението или в сянката на тези фаре.

Видян в светлината на своя творчески план, по който именитият френски учен изгражда огромната постройка на романтизма, трябва да прибавим в оценъчно отношение, че Клод Пишоа не ни поднася малко, когато обрисова големите дела на литературата през поменатите години — именно битката на реализма, приносите на Шанфлор и Дюранти, на Курбе също (тъй като изкуството има свой дял в творчеството на епохата), настоячивото присъствие на традиционния роман на Жорж Санд, Готие, Фромантен, Барбс д'Орвийи, Гобино, еволюцията на романа, скланящ към натурализъм с братя Гонкур и Зола, възникването на доктрината „изкуство за изкуството“, формирането на Парнас и пр.

Т. XIII от „Френска литература“, издаван Арто, представя в крайна сметка един вършителен и солиден инструмент за работа и за прочит, доставящ висша наслада благодарение на рядкото и вдъхновено усърдие на проф. Клод Пишоа, негов съставител, на когото се дължи както научната стойност, така и заслугата за осъществяването на този монументален труд.

Николай Довжен

SOMMAIRE

Le centenaire de la naissance de Guéorgui Dimitrov

Guéorgui Tzanev — Guéorgui Dimitrov au sujet de la littérature	3
Stéphane Kolarov — La grandeur de l'homme et du chef (L'image de Guéorgui Dimitrov dans la poésie bulgare)	8
Margarita Slavova — L'image de Guéorgui Dimitrov dans la prose pour enfants et adolescents	20
Violéta Kouneva — Guéorgui Dimitrov et la classe intellectuelle progressiste française	26

Alexandre Yordanov — Notre oubli et l'inconnu Guéorgui Constantinov	37
---	----

Sava Vassilev — Stéphane Stambolov et sa poésie	47
Christo Karastoyanov — Mathvei Veulev, conteur	68
Alexandre Athanassov — György Lukács et l'originalité de l'esthétique	85
Ralitz Markova — Le principe de tragédie et de vie réaliste dans la poésie de Federico Garcia Lorca	98
Victor V. Bytchkov (Moscou) — Des sources de la théorie moyenâgeuse du signe et l'importance	121

Les problèmes de la traduction poétique

Ventzèslav Constantinov — Certaines particularités métriques de la tragédie „Faust“, de Goethe et leur translation dans la nouvelle traduction bulgare	138
--	-----

Communications scientifiques

Christo Bekriev — Une lettre inconnue de Petko Ratchov Slavéïkov	144
Athanase Douchkov — Dimitre Podvarzatchov dans mes souvenirs	146

A travers la presse étrangère

Lu dans les revues littéraires d'Autriche et des U.S.A.	152
---	-----

Revue

Sonya Baëva — „Tchèques et Bulgares et leurs rapports littéraires réciproques“ par Zdenes Urban	157
Evdokia Méteva — „La poésie lyrique de Tioutchev“ par Milka Botcheva	159
Nicolaï Dontchev — „Littérature française. Le Romantisme II — 1843—1869“ par Claude Pichois (Paris Arthaud, éd. 1979)	162

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ, РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52,
бл. 9, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература
при БАН
1982
c/o Jusauro, Sofia

Технически редактор К. Иванова

Коректор Е. Котева

Далена за набор на 17. IV. 1982 г.

Подписана за печат на 12. VIII. 1982 г.

Формат 70/100/16

Печатни коли 10,25

Издателски коли 13,28

Тираж 1640

Изд. индекс 8787

Печатница на Издателството на Българската академия на науките
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“

Поръчка № 282